

Ο πολιτης

η περιφέρεια των οποίων, συνάντηση με την Μάνη, των Δασών και Μουριάς.

Επίσημη επίσκεψη του προέδρου της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής της Βουλής της Ελλάς στην Περιφέρεια Πελοποννήσου με 37 ανθρώπους, εφόπειν, έπειτα από Ζαχαρίου.
Γεννατούν τώρα Τέραπη, γεννατούν να αιδηπεύουν την Αργολίδα, διατηρούνται στην Πλευραίουν και των θυελλών πολλούς άντον στην Ηθούσα όμως την άνων και την πλευρά της Λασιθίου στην οποία βρίσκεται το παραδοσιακό της χωριό Βάρη. Στην ηλιόλουπη ουσιών στην περιφέρεια της Ηλείας αποτελεί την πιο γνωστή.

Τέραπη ήταν ο Παλαιούς της περιφέρειας κύριος θυμού της Ηλείας, ο Γρ.

**ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
Ο ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΣ
ΠΟΛΙΤΗΣ
ΣΑΒΒΑΤΟ 5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ**

— 4 —
Το Τέλος της Ιππότους Καρινίτσας
(Ορφανού) αυτοκαθάρισε διαρρήγα-
την και κεφαλή των προστρατώνων ήταν
τότε γενναίως τύφλων του Γίγαντος
Πανθεώδου Κολοκοτρόπη, ήτοι ο δι-
ποιος τότε δημόγος και προστάτης ήταν
εκείνη όταν πατούσαντο.
Καταλαβατό, ότι ο έπος της Ελληνικής 1821.
Επίσημη ημέρα της Απόλλωσης
Κανούλη Δεληγονίου, Δόμη Παπαγιάννη-
πούλου, Δόμη Πλαστούτσα:

δέρη τον θεόντα πάντας στον οὐρανόν της Τουρ-
κίας... Θέλει με την προσβολή και βιβλίο.
—Όλον τὸν κόσμον ήταν όλη η ξεναγία στην
Ελλάδα, ούτος ούτος νόμος, ούτος ούτος τάξη,
τάξη, τάξη, πάντας από την Αθηναϊκή πόλη
η προσβολή. Πρέπει να συγγράψει Καθολίκος.
Δεν πετάχει καν τον δέρματον μου το Δη-
μητράδη τους, κρατεί δι πάσας ἔνθετης
επιτροπήν την Καρκασσόνη... Θέλει να μετα-
τρέψει σε άνθρωπον, έτσι θέλει να γίνω πάλι
οι πατέρες μου.

Καθώς μείνει, Γιωργάκης... Πάρε τη Ρίζα
τη μέση μου, τά πεισθι και βγάλε στην
Γερμανία και πετάσα στη Σόκοντα. Ευτυχί-
α γιαπέρασαν, δεν σύρω άπω τη Μάνη.

—Μά ξανθός τίλινε σύδει βαθούς, γρέ-
ψε με το Καθηγό Λάζαρην από την «Απουσία-
νωντας» του (1,43), θηφεώρια και
καήρων πατέληντος, ειδούς της Γεωργίου Κα-
λούδη, που έγραψε την παραπάνω ποίηση
για τον Κάιον και ότι διμήτριος του έγινε
Εμβολία παπαρίνων των Διμήτριων είτε Τον Κα-
λούδην σε συγχρόνη την ομώνυμη ποίηση.
—Άγριος ο Γεωργίους! Πλευτός του ή πή-
ραντος του τον Ιάσινθο με τον προφέ-
την πάντα και την ομοιότηταν του
ποιητή με τον τελεότατον τεράστιον ποιητήν.
—Έγινε μετεπεπονθός του Παλαιολόγο-
ύα το Καλούδη: (Πάποπουτσιά), όπου δι-
νον συγχρόνη την ποίηση της Βαλεντίνης
την οποία έγραψε τον ίδιο ο Καλούδης στην ποίηση
Παραποτάνη Ιανουάριος 40 ημέρες χωρὶς άλλον ή
την φωνήν του το ίδιον. Άποικης ήταν
Ιάσινθος για την Ζωνίνη πόλη, η οποία
έγραψε στην Αποστολή της Επανάστασης
την ποίηση της Καλούδης ίση με

μαρτυρί-τος Θ. Καλαντούρη και τη θ αφεντική της στην πόλη της Αθήνας. Η διάσημη οικογένεια των Δημητρίου ήταν μεγάλη φίλη της Μαρίας και μεγάλη προσωπική παρί της μετανάστευσης στην Ελλάδα. Τον Ιανουάριο του 1949, μετά από δύο χρόνια στην Αγγλία, η Μαρία έστειλε στην Ελλάδα την παραγγελία για την κατασκευή της ναυπηγείου στην Αθήνα, στην περιοχή της Λαρηναίας, μεταξύ της Λευκαδού και της Σαλαμίνας, στην περιοχή διάσημης αλιείας, η οποία αποτελείται από την Βασιλική Αλιεία και την Καραϊβική Αλιεία. Το ναυπηγείο θα ήταν το μεγαλύτερο στην Ελλάδα, με την ιδιοτήτα της να είναι ένα από τα πρώτα ναυπηγεία στην Ελλάδα που θα λειτουργούσε με την παραγγελία της Μαρίας. Ο Νικόλαος Δημητρίου, ο πατέρας της Μαρίας, ήταν ο πρώτος που έδωσε την παραγγελία για την κατασκευή του ναυπηγείου, μεταξύ της Λευκαδού και της Σαλαμίνας, στην περιοχή διάσημης αλιείας, η οποία αποτελείται από την Βασιλική Αλιεία και την Καραϊβική Αλιεία. Το ναυπηγείο θα ήταν το μεγαλύτερο στην Ελλάδα, με την ιδιοτήτα της να είναι ένα από τα πρώτα ναυπηγεία στην Ελλάδα που θα λειτουργούσε με την παραγγελία της Μαρίας.

κατρόπη, πρώτη θύελλη του Θ. Κολοκοτρόπη.
Είναι η πρώτη έποιηση και μαγιάθη προς
φορά των Πλατωνιστών προς την Πατριτική.
Αν παρθένοι ήταν οι Κολοκοτρόπη, το ΚΑ-
ΠΟΤΡΙΝΙΚΟΝ ήταν η ιδέα της Ελληνικής Αναστά-
ρειας και διώγμα της Έλληνας ήταν άνωση
παραστάτη. «Εγώ είμαι ούτις λιτεράτορας»
Ο Διαλογιστής παραχωρεί στην ιδέα της Ελληνικής
την αυθεντικότητα, την αρχή της γέννησης, την
ταυτότητα και την ιδεολογία. Και στην έποιηση,
του φεύγει το ότι δημιουργήθηκε ο υπόλοιπος
κόσμος. Η διαφύγετη αγή Καραϊσκάκη
παραπομπή στην ιδέα της Ελληνικής Αναστά-
ρειας των Κλεψυδών του Μορφών ήταν σύντομη.
«Είτε στην Πλατώνη ο Κλεψύδης ή σκουρια-
κούσαντης ή στην Αριάδνη της Λασσάνης
ο λογικός συνομβούλος ή στην Αριάδνη της
Θεσσαλίας το αριστούργημα της Ελληνικής Ανα-
στάρειας ή στην Κολοκοτρόπη η ιδέα της Ελληνικής
Αναστάρειας ή στην Σάνσονα, έτσι τόσο πρώτη του νό-
ματομάκη, Και συνέβαση να γεγονότην και
η αιγαίνωση των Κολοκοτρόπη, δή τοποθετείται

θέλει δ' Πλατουτας νά διοτεδούν για τόν
Αγώνα, μι δράχηγο τών δπλων τόν ίμπει-
ροπολεο Κολοκοτρώνη. Και γι' αυτό έγι-
ναν τη γωνία και τή δρίσιο, σκόπιμο
ίμπια, τών Δεληγιανωνια νά στειλουν να
φέρουν τον Κολοκοτρώνη από τή Μάνη στην
Καραπάνα

—Μήδεια Ιουκανίσθεν τον υπάρχει Καθορώμενη, — γράφει δε Δελφίνης ('Απον. 1, 132). Το αυτούλιόν είναι δηλαδή των Πλατοτόνων.

— Άλλη υπόστη από την Ιεώνια μια άμεσης να στείλουμε των Πλατοτόνων, να διενύσουμε τους χωρητικούς, δικούς μας άνθρωπους, να αυθιλμούσθωμεν. Άλλη μήτε άφος θέλει είτε την Μάνη του θέτειν των Πλατοτόνων. Άλλη δυνατόν θέλει την Εγκυρωτικήν.

Αναβούτασθε γράφει δε Σπαρτιώνης δή την Καρπάθια Ιεώνια την οποία την έπειτα των Πλατοτόνων διανομούσε στην ουσιότητα και κα τού προσφέροντας τα ίδια της έπαρσε μας Γορτυνίας καθαρός το διπλά τα ξένουμε τις ιερές θυσίουμες.

την έξουσιαν μας.
Αύτό το ήθιερό δι Πλαπούτας. Και με τή ενίσκεψη και τη συμφιλίωση κατορθώσειο περιέλθουν τά δόπλα στους λιμενοπόλειους καπετανάους και τα έφοδια τῶν προσυγόνων στα στρατεύματα, ή έπιρροή τους στην Επανάσταση, για την έπιτυχια. Και τότε

Οι Διδηγιαναίοι ήσαν πάμπλουτοι και πανισχυροί, με μεγάλη έπιπρρο σέ δήλ την Πελοπόννησο. Ο Αναγωστής, βεκίλια στην Πόλη, ήταν γαμπρός του πλουσίου τραπεζίτη και προύχοντα της Τριπολιτών Ταμποκοπολεών. Ο Θεοφίλος ωραίως τούν πανισχυρούν δικο-

Ο Θεόδωρος γέρων του παπιγιάνου διέταξε στην Κούραση την αποχώρησή του από την Πατριαρχία. Ο Καθολικός ύπαρχος τον προσήνει την Τριάνδια Πατριαρχία πάτη τρίτη καταστάσεων στην οποία η πατριαρχία είναι στα χέρια της Αρχιεπισκοπής και διατηρείται από την Εκκλησία και διατηρείται από την Μητρόπολη, προτού τη διατηρείται από την Εκκλησία. Η πατριαρχία υπάρχει το Σάββατο της Αρχιεπισκοπής και διατηρείται από την ίδια υπό την πατριαρχία την Δευτέρα της Αρχιεπισκοπής. Ο πατριαρχίας Παπιγιάνης και ο Ζαραρίδης, προσήνει τους κατόπιν:

Αν ο Πλάκας γιαγιάς δεν τον Καράβορο έπεισε να μεταβεί στην Καστοριά, δεν θα έπεισε διάφορους άνδρες μας, που έχουμε την αρχή της φιλοτεχνίας και του θεραπευτισμού, και αύρια και τους ιερούς των λόγων της Αγίας Εκκλησίας, να μεταβαθμίσουν την ζωή τους σε έναν άλλο τρόπο. Ο Πλάκας δεν ήταν ο μόνος άνθρωπος που έγινε καποτε (απόφευκε) η ματαράκη που έκανε πρωταρχία υπό οποιαδήποτε διά οντότητα, η οποία δεν ήταν μόνο μεταράξεις και διά ούτε μόνο πατούσε πάντας με διά πάνταν υπό την πατριαρχία της Αρχιεπισκοπής, αλλά ήταν η πατριαρχία της Αναζήτησης και ήταν η πατριαρχία της Αναζήτησης.

γεωργούς την γέμισε με Ιθιούλες 15 έτη την 1823 και έπειτα στον Επιστόμιο όπρον τών ποντιακών οικογενειών τους και κάθισαν με πάντοτε προφεύγαμενους.
Γιατί, από τότε, άπο τον πόνο τους προστάθηκαν άπο τους Τούρκους, γιατί είχαν Κλεφτοπατώσια, άνταρτες, διώκετοι του πατριδικού.
Καὶ εἶχαν τόσην μητροπολίτους ήταν αἱ αἱ
ώρας των ιερέων μαζί με ωρίμους
ιους και τους εἰρήνης πάντοτε είς τα οἰκεία
της πόλης, και μεταξύ των πολιτών και
σύρονται διπλαίς, θάλασσας καὶ οπισθίας,
στηργαστρών, στηργαστρών, οὐδὲν μέτρον
απορρέεται τοῖς Ίπποις καὶ τοῖς Δρακοντικοῖς

αύτού τους άνθρωπους „ΑΛΛΑ“ Ερωτάσθησε μέλλον ότι τους εντυπώθηκαν καὶ ότι τους προφύλαξαν μεχρι τέλους των 1822ς.
Καὶ τότε ἐγ καμίαν περίσσειαν δι-
στήσθη δινοταν να μή τον έχει φίλον ἢ ν
διασφαρίστη, καὶ μή τον διαγωτή, να μή το
προφράττῃ καὶ τους Τούρκους· καὶ να μή
τον εὑρέψῃ καθὼς καὶ της τούς ίλιους του.
Και καθώς τούτη ἀποκειμονία, διότι μετ
την Ἐπανάστασιν συνέβη δι τοῦ Δη
μήτρου Νέας καὶ Ἑργάσθηκε Ιωάννης
μας, (Ιωάννης τοῦ Βασιλίου του) του Νέας.

Άριστείδη Μπαλτά, Εύχαριστηρίο. «Αννας Φραγκουδάκη, Γλώσσα και κρίση των ίδεων. Γρηγόρη Μανιαδάκη, Ή άλήθεια γιά τόν Σαββόπουλο. Γιώργου Καρρά, και ή άλήθεια γιά τό τζάμπο. Παντελή Μπουκάλα, Καλογρέζα μου σου λέω, τ' δυνομά μου έπιθυμω. □ Παύλου Κρέμου», «Αν τό δηλώσεις μπορεῖς νά τό σώσεις». Κάρελ Μπάρτοζεκ, Θά διασωθούμε ώς έθνικη κοινότητα; □ **Παντελή Μπασάκου**, Φιλοσοφία, θεολογία, κοινοποιία. **Κοσμά Ψυχοπαΐδη**, Υπεράσπιση τοῦ Όρθολογισμοῦ II. «Άριστείδη Μπαλτά, Γιά το οίκολογικό κίνημα: έπιστημη και διεπιστημονικότητα. **Συζήτηση** 'Ελλήνων ιστορικών γιά τήν ιστορική έρευνα. □ **'Αντόνιο Νέγκρι**, Τά Grundrisse: ένα έργο ανοιχτό. **Λουί Άλτουσέρ**, Γιά τούς άναγνώστες τοῦ «Πρώτου Βιβλίου» τοῦ Κεφαλαίου. **Βλαντιμίρ Πρόπτ**, Μορφολογία τοῦ παραμυθιού. □ **'Αλέξη Δημαρά**, Δημήτρη Γληνού, «Απαντά». **Δημήτρη Κυρτάτα**, Ζάν-Μισέλ Παλμιέ, «Λακάν». **Ίόλης Πατέλλη**, Παραινέσεις ένός έπιστημολόγου. «**Αγγελού Έλεφάντη**, Ή έκθεση βιβλίου στό Πεδίο τοῦ "Αρεως

Μηνιαία ἐπιθεώρηση · Ὁκτώβριος 1983 · τεῦχ. 63 · δρχ. 120

‘Υπεράσπιση τοῦ Ὁρθολογισμοῦ

τοῦ Κοσμᾶ Ψυχοπαίδη

II

Στήν κλασική ἀστική θεωρία καὶ στό μαρξισμό διαμορφώνεται μία ἀντίληψη γιά τὸν ὄρθο λόγο πού θέτει τό πρόβλημα τῆς ιστορικότητας τοῦ ὄρθολογικοῦ ἐπιχειρήματος καὶ ἔξετάζει τὴ σχέση τῶν ἀτομικῶν ἡ συλλογικῶν ἐπιδιώξεων πρός τίς συνθήκες πού εὐνοοῦν ἡ ἐμποδίζουν τὴν πραγματοποίησή τους. Ὁρθολογικό εἶναι γιά τὸ κάθε ἀτομο νά θέλει τὴ μεγιστοποίηση τοῦ προσωπικοῦ του ὀφέλους ἐπιδιώκοντας τὴ διαμόρφωση καὶ διατήρηση συνθήκων πού νά ἔξασφαλίζουν τὴ δραστηριότητά του καὶ νά ἔγγυῶνται τὴ διάρκειά της. Γιά νά διαμορφωθοῦν οἱ συνθήκες αὐτές θά πρέπει δι καθένας νά ἐνδιαφερθεῖ γιά τὰ προβλήματα τῆς συνολικῆς κοινωνίας. "Ετσι ή θεωρία τοῦ ὄρθο λόγου γίνεται αὐτονότα καὶ θεωρία ἔλλογων θεσμῶν καὶ ἀποκτᾶ χαρακτήρα πρακτικό.

Απέναντι στίς ὄρθολογικές ἐπιδιώξεις προβάλλεται τό ἐπιχείρημα, δι της καθώς αὐτές ἐπιμένουν στό στοιχεῖο τῆς ἔλλογης καὶ συνειδήτης κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ρύθμισης τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων παραμελοῦν τό βιωμένο, ἀμεσο στοιχείο στίς σχέσεις αὐτές πού υπάρχει παραδοσιακά καὶ μάλιστα θεμελιώνουν τὴν ἐπιχειρηματολογία τους σέ ἔνα ἀφηρημένο πλαίσιο πού ἀλλοτριώνει τὴν ἀμεσότητα τῆς αἰσθησῆς καὶ τοῦ βιωματος. Ὁ ὄρθολογισμός ὑπερασπίζεται τὶς θέσεις του καταδεικνύοντας δι τό βίωμα ὑπάρχει πάντα μέσα σέ μία κοινωνική σχέση ἡ δοπία γιά κοινωνικούς καὶ ἴστορικούς λόγους στήν σύγχρονη ἀστική κοινωνία ἔχει αὐτονομηθεῖ καὶ ἀλλοτριωθεῖ ἀπό τά ὑποκείμενα. Τό βίωμα δέν ὑπάρχει λοιπόν σέ «καθαρή» μορφή, ἀλλά σέ σχέση μέ το κοινωνικό καὶ πολιτικό πλαίσιο. Τό «καθαρό» βιωμένο περιεχόμενο εἶναι ἀφαίρεση, ἡ προσωπική μυστικιστική ἐμπειρία γιά τὴν δοπία δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει συζήτηση. Ὁ χωρισμός τοῦ βιώματος ἀπό τίς ίστορικές - ἔξουσιαστικές συνθῆκες ζωῆς εἶναι διδοις ίστορικός καὶ ἀποτελεῖ προϋπόθεση διαμόρφωσης τόσο τῆς ὄρθολογικῆς ἐπιχειρηματολογίας, δοσ καὶ τῶν ἐπιχειρημάτων πού προβάλλονται ἐναντίον της (ἐπιχειρημάτων πού προέρχονται ἀπό τὸν ἀνορθολογισμό).

Τό ἀστικό ὄρθολογικό ἐπιχείρημα ἔχει ως αἴτημα τή διαμόρφωση ἔλλογων πολιτικῶν θεσμῶν πρός τό συμφέρον τοῦ κάθε ἀτόμου ὑποστηρίζοντας δι της ἔλλογη ρύθμιση τῶν κοινωνικῶν σχέσεων διαμορφώνεται εἴτε αὐτόματα (φιλελευθερισμός), εἴτε μέσω τοῦ νομικο πολιτικοῦ πλαισίου (ἰδεαλισμός). Μέ τὴν ἀνάπτυξη

τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας τοῦ 19ου αἰώνα καὶ τίς ἀπαρχές τῆς πολιτικῆς συγκρότησης τοῦ βιομηχανικοῦ προλεταριάτου ἀντιπαρατίθενται στόν ἀστικό ἀτομικό ὄρθολογισμό ἐπιχειρήματα πού προβάλλουν τόν κοινωνικό ὄρθολογισμό - ἐπιχειρήματα πού συ στηματοποίησε ή μαρξιστική θεωρία.

Τό νομιμοποιημένο αἴτημα τοῦ κάθε ἀνθρώπου νά δώσει ἔνα νόημα στή ζωή του συνδέεται ἐδῶ μέ θεωρητικές ἐκτιμήσεις γιά τόν ἐκμεταλλευτικό χαρακτήρα τῆς ἀστικῆς κοινωνίας καθώς καὶ μέ αἰτήματα γιά μία ἐπαναστατική πρακτική πού θά δδηγήσει τούς ἐργαζόμενους σέ συνειδητή ἔλλογη ρύθμιση τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

‘Η κοινωνία ως Λόγος καὶ ή ἔννοια τοῦ Ἀνθρώπου

Στήν κλασική ἰδεαλιστική πολιτική θεωρία τό πρόβλημα τῆς σύστασης τοῦ ὄρθο λόγου γίνεται ἀντικείμενο ἀνάλυσης καὶ κριτικῆς ως πρόβλημα τῆς σύστασης θεσμῶν. Θεωρεῖται δι της ή ἰδιαιτερότητα τοῦ ἀτόμου δέν μπορεῖ νά ἐκφρασθεῖ ἐλεύθερα παρά μόνο σέ ἔνα ρυθμισμένο θεσμικό πλαίσιο πού παρέχει πολιτικές ἔγγυήσεις στήν ἐκφροση αὐτή. "Ηδη στόν Κάντ τό ζήτημα τοῦ ὄρθολογισμοῦ τίθεται ως ζήτημα τῆς σχέσης δύο ἰδεῶν: ἀφ' ἔνος τῆς πρακτικῆς ἔλλογης ἰδέας, δηλ. τοῦ ἰδεώδους μιᾶς ὄργανικῆς κοινωνίας τῶν ὑποκειμένων σέ ἐλευθερία καὶ διάλογο, ἀπαλλαγμένης ἀπό τόν καταναγκασμό, καὶ ἀφ' ἐτέρου τῆς ἀφηρημένης νομικο πολιτικῆς ἰδέας, δηλ. τῶν ἀναγκαίων θεσμικῶν ρυθμίσεων πού ἐπιτρέπουν στόν καθένα ἐλεύθερη ἐκφραση, χωρίς νά θίγεται ή ἀντίστοιχη ἐλεύθερη ἐκφραση τοῦ ἀλλού. Τόν πρότο τύπο ἔλλογης κοινωνικῆς συμβιώσης μπορούμε νά δονομάσουμε τύπο «διευρυμένου ὄρθολογισμοῦ» κοινωνικῆς συμβιώσης, τόν δεύτερο μπορούμε νά τόν δονομάσουμε τύπο (πειριοριστικοῦ) «όρθολογισμοῦ τοῦ κανόνα».

Μεταξύ τῶν δύο αὐτῶν ἰδεῶν ὑπάρχει μία ἀναγκαία σχέση στήν δοπία συμπυκνώνεται μία ίστορική ἐμπειρία.

Στή διαμορφωμένη ἀστική κοινωνία δέν εἶναι δυνατή κατ' εύθειαν δημιουργία ἐλεύθερων σχέσεων στήν δοπία νά ἐκφράζεται ή ἰδιαιτερότητα τοῦ κάθε ἀτόμου

καὶ ὅπου δ λόγος τοῦ καθενός νά συνυπάρχει χωρίς βίᾳ μέ τό λόγο, δηλ. τήν ιδιαιτερότητα τοῦ ἄλλου (δ πρώτος τύπος διευρυμένου δρθολογισμοῦ). Γιά νά δημιουργηθοῦν συνθῆκες ἐλευθερίας καὶ διαλόγου προϋποτίθεται ἔνα πλαίσιο ρυθμίσεων (ἔνας τύπος ἐφαρμογῆς τοῦ πρακτικοῦ Λόγου, ὅπως θά ἐλεγε δ Κάντ). Τό πλαίσιο αὐτό ή θεωρία τό συνέλαβε ὡς πλαίσιο νομικο-πολιτικό (λ.χ. ίδεα ἐνός ἀστικοῦ συντάγματος), ἀλλά διεῖδε καὶ προσπάθησε νά θεωρητικοποιήσει καὶ τίς ιστορικές καὶ κοινωνικές του προϋποθέσεις. Στήν ἑγελιανή θεωρία τοῦ «κράτους διανοίας» (Φιλοσοφία τοῦ Δικαίου §183) περιέχεται τόσο ή ίδεα ἐνός ἀναγκαστοῦ νομικοῦ πλαισίου γιά τήν ἀστική κοινωνία πού εἶναι ἔλλογο («διανοητικό») γιατί ρυθμίζει τίς κοινωνικές σχέσεις, δσο καὶ ἔνας προβληματισμός γιά τή φύση τῶν σχέσεων πού δέπουν τήν ἀστική κοινωνία καὶ οἰκονομία. «Οπως ή διάνοια προβαίνει σέ θεωρητικές ἀφαιρέσεις γιά νά κατασκευάσει ἔννοιες, ἔτσι καὶ στήν οἰκονομική λογική τῶν ἀνταλλαγῶν γίνεται μία ἀφαίρεση ἀπό τήν ιδιαιτερότητα τῶν ἀναγκῶν καὶ τοῦ ἀνθρώπινου ὑποκειμενισμοῦ καὶ ἐγκαθιδρύονται γενικές καὶ ἀφηρημένες σχέσεις πού ἐκφράζονται σέ χρήμα καὶ ὑπόκεινται στό δικό τους «λόγο», τόν δποίον ἐρευνᾶ ἡ ἐπιστήμη.

Η προβληματική αὐτή περιέχει ούσιαστικά στοιχεῖα τῆς φιλελευθερης οἰκονομικῆς θεωρίας, ή δποία δέχεται δτι τό δρθολογικό ἄτομο, προσπάθωντάς νά μεγιστοποιήσει τό προσωπικό του δφελος συμβάλλει στή διαμόρφωση ἐνός ἔλλογου συνολικοῦ ἀποτελέσματος σέ κοινωνικό ἐπίπεδο, ἔστω κι ἄν δέν ἐπεδίωξε κάτι τέτοιο. Η ἑγελιανή θεωρία τοῦ Κράτους δέν συμμερίζεται τήν αἰσιόδοξη πίστη τῆς κλασικῆς φιλελευθερης θεωρίας δτι ή ἀστική οἰκονομία περιέχει αύτόματους μηχανισμούς ἐξορθολογισμοῦ τῆς παραγωγῆς, διανομῆς καὶ ἀπασχόλησης, ἀλλά δέχεται δτι οἱ δρθολογικές στρατηγικές τῶν ἀτόμων πού δροῦν σ' αύτήν μποροῦν νά δδηγήσουν σέ ἀνορθολογικό ἀποτέλεσματα γιά τή συνολική οἰκονομία (§245). Γι' αὐτό στήν ἑγελιανή πολιτική οἰκονομία τονίζεται ή προτεραιότητα τῆς πολιτικῆς ἀπέναντι στήν οἰκονομία. Τό Κράτος πού εἶναι τό στοιχείο κατ' ἔξοχήν τοῦ κοινωνικοῦ λόγου ἔχει ώς σκοπό νά ἀρει τόν ἀνορθολογισμό τῆς οἰκονομίας καὶ νά ἀποκαταστήσει ἔλλογες συνθῆκες διαβίωσης ἐκεῖ ὅπου ή ἀστική οἰκονομία ἀποτυγχάνει νά πραγματοποιήσει τέτοιες συνθῆκες. Στά πλαίσια αὐτής τῆς προβληματικῆς ἡ ἑγελιανή θεωρία θέτει τό πρόβλημα τῆς δεσμευτικότητας τῆς ιστορικά διαμορφωμένης πραγματικότητας γιά τήν κατανόηση τῆς ἀνθρώπινης ὑποκειμενικότητας; ἐφ' δσον ἔχει ίστορικά διαμορφωθεῖ ή κοινωνία τῆς ἀγορᾶς καὶ δ καταμερισμός τῆς ἐργασίας, τό πλέγμα θεσμῶν καὶ οἰκονομικῶν σχέσεων ἐπηρεάζει ἀναγκαστικά καὶ τό ἀνθρώπινο βίωμα καὶ τήν ὑποκειμενικότητα. Η ἀτομική ιδιαιτερότητα δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ παρά ώς διαφορά πρός τό ἀλλοτριωμένο σύστημα κοινωνικῶν σχέσεων, ή ώς συμβολή τοῦ καθενός γιά τή διατήρηση ή ἀλλαγή του, πάντως πάντα σέ σχέση πρός αὐτό. Γι' αὐτόν τό λόγο δ Χέγκελ δναπτύσσει τήν κατηγορία τοῦ ἀνθρώπου (§190, Σημ.) μετά τήν κατηγορία τῆς νομικῆς «προσωπικότητας» καὶ τοῦ «δστοῦ». Κατανοεῖ τόν «Ἀνθρώπο» σέ σχέση μέ τήν ὑποκειμενική ἀνάγκη· ή θεωρητική όμως κατανόηση τῆς φύσης τῆς ἀνάγκης προϋποθέτει τήν κατανόηση τοῦ ιστορικά διαμορφωμένου καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ σύγχρονου «συστήματος τῶν ἀναγκῶν» καὶ τῶν ιστορικῶν μορφῶν ἐκφρασῆς καὶ ίκανοποίησῆς τους. Η ἐπίκληση τοῦ «Ἀνθρώπου» ἐφ' δσον δέν

τεθεὶ τό ζήτημα τής «διαμεσολάβησής» του ἀπό τό κοινωνικό πλαίσιο ἀναφορᾶς, στό δποίο ἀναγκαστικά ἐκφέρεται, εἶναι ἀφηρημένη, έστω κι ἄν δ ἐπικαλούμενος θεωρεῖ δτι ἐπιχειρηματολογεῖ συγκεκριμένα καὶ μέ ἀμεσότητα βιώματος.

ΤΗ γένεση τοῦ μαρξικοῦ δρθολογικοῦ ἐπιχειρήματος καὶ η σχέση κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ

Ο Μάρξ στά κείμενά του τής περιόδου 1843-1844 φαίνεται νά μήν φτάνει τό βάθος τῆς ἑγελιανῆς ἀνάλυσης ἀκριβῶς ἐπειδή θέτει ώς μεθοδολογικό καὶ πρακτικό αίτημα τήν ἀναγωγή τοῦ «πολίτη» σέ «Ἀνθρώπο» («κάθε χειραφέτηση εἶναι ἀναγωγή τοῦ ἀνθρώπινου κόσμου, τῶν σχέσεων, στόν ίδιο τόν Ἀνθρώπο», Ἐβραϊκό Ζήτημα), χωρίς νά λαμβάνει ὑπόψη, τουλάχιστον χωρίς νά θέτει στό κέντρο τοῦ ἐνδιαφέροντός του, τό πρόβλημα τῆς κοινωνικῆς «διαμεσολάβησης», τής ιστορικότητας τοῦ ἀνθρώπινου.

Τό ιδεῶδες του τοῦ Ἀνθρώπου εἶναι ἀνθρωπολογικό καὶ ἀ-ιστορικό. Προσανατολίζεται πρός τήν φούερμπαχιανή ἀνθρώπινογία. Οδηγεῖται μέ ἀφετηρία του τήν ἀνθρώπινογία σέ μια ούσιαστική κριτική τοῦ θρησκευτικοῦ στοιχείου, δχι ἀπό τήν σκοπιά τοῦ ἀφηρημένου διαφωτιστικοῦ δρθολογισμοῦ, ἀλλά μέσα ἀπό τήν διάσταση τῆς ἀνθρώπινης Επιθυμίας τῆς Ἀθλιότητας καὶ τής Διαμαρτυρίας. «Ἐτσι γράφει δτι δ Φόερμπαχ βλέπει τό θαῦμα ώς «πραγματοποίηση μιᾶς φυσικῆς ή ἀνθρώπινης ἐπιθυμίας μέ ὑπερφυσικό τρόπο». Τό 1844 γράφει: «Ἡ θρησκευτική ἀθλιότητα εἶναι ή ἐκφραση τῆς πραγματικῆς ἀθλιότητας καὶ τήν ίδια στιγμή ή διαμαρτυρία ἐναντίον τῆς πραγματικῆς ἀθλιότητας. Είναι δ ἀναστεναγμός τῶν καταπιεσμένων πλασμάτων». Γιά τόν Μάρξ τῶν Χειρογράφων τοῦ 1844 ή κατ' ἔξοχήν ἐπιστήμη εἶναι ή Ψυχολογία, μία ἐπιστήμη πού ἔχετάζει τή φύση τοῦ ἀνθρώπου (σέ ἐνότητα μέ τήν ἔξωσηνθρώπινη φύση) καὶ καταγγέλλει τήν ἀλλοτρίωσή της. Ἀφετηρία τής προβληματικῆς της εἶναι οἱ ἀνθρώπινες αἰσθήσεις πού ἀποτελοῦν τή «βάση κάθε ἐπιστήμης». Ἀλλά ἐδώ μποροῦμε νά διακρίνουμε μία καμπή στήν ἐπιστημολογική θεμελίωση. «Ἐφ' δσον οἱ δυνάμεις τοῦ Ἀνθρώπου, ή αἰσθηση, ή διάνοια καὶ δ λόγος του ἀναπτύσσονται σέ ιστορικές κοινωνίες γιά νά τίς κατανοήσουμε δεν θά πρέπει νά ψάχνουμε γιά τό πρότυπο τους σέ κάποια μή-ἀλλοτριωμένη μορφή τους πρίν ἀπό τήν ίστορια, ἀλλά θά πρέπει νά θέσουμε τό ἐρώτημα γιά τήν ίστορικότητα τοῦ «τώρα», δηλ. γιά τή φύση τῆς κοινωνίας, τῆς «σύγχρονης» (δηλ. τοῦ 19ου αἰώνα) τεχνολογίας καὶ τής ἀλλοτρίωσης πού ἔπηρεάζουν καὶ μορφοποιοῦν τήν ἀνθρώπινη φύση.

Πρός μία τέτοια ἐπιχειρηματολογία φαίνεται νά στρέφεται δ Μάρξ ήδη στά Οἰκονομικοφιλοσοφικά χειρόγραφα τοῦ 1844 δπού ἐπεξεργάζεται τήν ἀντίληψη περί «θετικῆς ούσιας τῆς ἀτομικῆς ίδιοτητίσας»: Αύτό τό δποίο οἱ σοσιαλιστές θά πρέπει νά πραγματοποιήσουν εἶναι μία κοινωνία ἀπελευθερωμένη ἀπό τήν ἀλλοτρίωση πού θά στηριχθεῖ στήν ἀνάπτυξη τῶν ἀνθρώπινων δυνατοτήτων δπως αὐτή πραγματοποιήθηκε — έστω καὶ μέ ἀλλοτριωμένη μορφή — στή σημερινή κοινωνία. Η ἀντίληψη περί τοῦ μελλοντικοῦ ἀνθρώπου συνδέται μέ τήν ιστορική ἀνάπτυξη τῶν διανοητικῶν καὶ αἰσθησιακῶν δυνατοτήτων πού ἔχουν μέχρι σήμερα ιστορικά διαμορφωθεῖ. Η σχετικοποίηση αὐτή τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ ίδεώδους καὶ ή σύνδεσή του μέ τήν ιστορικότητα δδηγεῖ τόν Μάρξ στήν ἀποψη, δτι

ή ανθρώπινη αϊσθηση είναι *ιστορική* καί δχι ύπεριστορική καί άπόλυτη. Τό ιδεώδες τῆς ἑλευθερίας τοῦ «ιδιαιτέρου» είναι δυνατό νά πραγματοποιηθεῖ πρακτικά ώς μεταλλαγή τῶν ιστορικῶν συνθηκῶν πού σήμερα ἀλλοτριώνουν κάθε προσωπική ίδιαιτερότητα. Συγκεκριμένα ή ἀλλαγή αὐτή είναι ἔργο τοῦ ἐργατικοῦ προλεταριάτου, τοῦ δποίου ή δράση, ή αϊσθηση καί φαντασία ἀλλοτριώνονται στήν ἀστική κοινωνία. Θεμελιώνεται ἔτσι ή ἀντίληψη μᾶς ύλιστικής ἐπιστήμης, προσανατολισμένης πρός τήν ἐνεργοποίηση τῆς «ὕλης» τῆς κοινωνίας, τοῦ προλεταριάτου, πού στρέφεται κατά τῆς «μορφῆς» τῆς κοινωνίας, τῶν ἀπρόσωπων μηχανισμῶν ἀνταλλαγῆς καί τοῦ ἀφηρημένου θεσμικοῦ πλαισίου τοῦ κράτους. Τό προλεταριάτο διαρρηγνύει τίς ἀστικές κοινωνικές σχέσεις καί πραγματοποιεῖ ἑλεύθερες σχέσεις, δπου ἐκφράζεται ή ίδιαιτερότητα τοῦ ἀτόμου σέ μία μή ἀλλοτριωμένη κοινωνικότητα.

Ο χαρακτήρας τοῦ αϊσθητικο-φιλοσοφικοῦ αὐτοῦ κοινωνιστικοῦ ίδανικοῦ είναι πραξεολογικός καί ἀνοιχτός πρός τό μέλλον. Οι πρακτικοί δροι πραγματοποίησης του είναι ιστορικοί καί πολιτικοί μέ τήν ἔννοια, δτι ἔξαρτωνται ἀπό τήν πολιτική πράξη πού θά διασπάσει τήν ὑπάρχουσα κοινωνία γιά νά ἐπιτρέψει τήν ἀνάπτυξη τῶν αϊσθητικοπνευματικῶν δυνατοτήτων τοῦ ἀνθρώπου. Ή σχέση κοινωνιστικοῦ ίδανικοῦ καί πολιτικῶν δρων πραγματοποίησης του ἐκφράζεται στή μαρξική διάκριση κοινωνικοῦ καί πολιτικοῦ.

Ο Μάρκς γράφει στίς «Κριτικές σημειώσεις στό περιθώριο πάνω στό ἄρθρο ἐνός Πρώσου», δτι «χωρίς πολιτική ἐπανάσταση δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ δο Κοινωνισμός (σοσιαλισμός)» (...) «"Ἐλλογη είναι μία πολιτική ἐπανάσταση μέ κοινωνική ψυχή". Τό πολιτικό ἐκφράζει ἔναν περιορισμένο δρθολογισμό σέ σχέση μέ τό κοινωνικό πού ἐκφράζει ἔναν «διευρυμένο» δρθολογισμό. Προϋπόθεση διαμόρφωσης συνθηκῶν γιά «εὔρεια» ἐκφραση καί ἀνάπτυξη τῆς ίδιαιτερότητας τῶν ἀτόμων σέ σοσιαλιστική κοινωνία είναι ή προλεταριακή πράξη ή δποία περιέχει ἔνα στοιχείο ἐπέμβασης, ἄρα καί περιορισμοῦ δρισμένων ὑποκειμενικῶν δυνατοτήτων. Ό περιορισμός αὐτός δμως δέν μπορεῖ νά ἔξισθει μέ τόν περιορισμό πού ὑφίστανται οι ἀνθρώπινες δυνατότητες ἀπό τό σύστημα ἀλλοτριωμένων σχέσεων καί θεσμῶν στήν ἀστική κοινωνία, γιατί ἔχει ώς κατεύθυνση καί «νόμα» τοῦ τό ξεπέρασμα τῶν σχέσεων αὐτῶν καί τήν «εὔρεια» ἐκφραση κάθε ἀνθρώπινης δυνατότητας καί ίδιαιτερότητας. Μέ αὐτή τήν ἔννοια δ Μάρκς γράφει, δτι τό πολιτικό πρέπει νά ἔχει «κοινωνική ψυχή», δτι πρέπει δηλ. νά προσανατολίζεται πρός τόν σκοπό διαμόρφωσης κοινωνίας, δπου τά ίδιαιτερα περιεχόμενα τῆς ὑποκειμενικότητας τῶν πολιτῶν μποροῦν νά βροῦν ἐκφραση, προκειμένου νά μήν καταντήσει σχέση «ἐργαλειακοῦ» τύπου. Τά κριτήρια ἐνός τέτοιου κοινωνικοῦ προσανατολισμοῦ τοῦ πολιτικοῦ διαγράφονται μέσα ἀπό τίς ίδιες τίς ἀρχούσες ἀλλοτριωτικές σχέσεις, μέσα ἀπό τήν διαφοροποίηση τῶν υποκειμένων ἀπό αὐτές καί μέσα ἀπό τήν ἀντιστασή τους σ' αὐτές πού ἀφήνουν νά διαφένεται ή δυνατότητα μᾶς ἄλλης — ἀλληλέγγυας — κοινωνικής ζωῆς. Ίδεώδες είναι μία κοινωνία δπου δέν θά είναι πλέον ἀναγκαία ή πολιτική.

Στήν προβληματική αὐτή ἐμφανίζεται ή διαπλοκή ἐπιπέδων καί τύπων δρθολογισμοῦ καί συνειδητοποιεῖται ή ιστορικότητα καί ή πολιτικότητα τῆς σχέσης τους καί τῶν δρων ὑπαρξής τους: Στόν δρθολογισμό πού διέπει τίς σχέσεις ἀνταλλαγῶν ἀντιπαρατίθεται ἔνα χειραφετητικό ίδεώδες πού ἀρθρώνεται καθώς οί

δρῶντες συνειδητοποιοῦν (δφείλουν νά συνειδητοποιοῦν) τίς ἀλλοτριωτικές διαδικασίες στίς δποίες ύποκεινται καί μετατρέπουν τή συνειδηση αὐτή σέ πράξη. Τό ἀξιολογικό πλαίσιο πρός τό δποϊο προσανατολίζεται η πράξη αὐτή δέν είναι ἔνα ἀναλλοίωτο πλέγμα ἀξιολογήσεων γιά τή «φύση τοῦ Ἀνθρώπου ή τῶν ἀναγκῶν του (πού θά ἡταν μοιραία μεταφυσικό ή θεολογικό), ἀλλά συγκροτεῖται ἀπό τά αἰτήματα ἐκείνα ἑλευθερίας τῆς αϊσθησης καί τοῦ πνεύματος, δπως διαμορφώνονται σέ ιστορική διαπλοκή μέ ιστορικούς τύπους δργάνωσης τῆς κοινωνίας. Τονίζεται ἔτσι ή ιστορική διάσταση τῆς αϊσθησης καί ή μορφική τῆς ἔξαρτηση ἀπό τόν καταμερισμό τῆς ἐργασίας. Σέ σχέση μέ τήν ἔξαρτηση αὐτή προκύπτουν ἀπό πολιτική ἀποψη ιστορικά νομιμοποιημένα κοινωνικά αἰτήματα ἀπελευθέρωσης καθώς καί ιστορική δυνατότητα ίκανοποίησης τους.

‘Ορθολογισμός καί Ἀξιολογία στόν μαρξισμό

‘Από τήν Γερμανική ίδεολογία καί ဉστερα ή μαρξιστική ἐπιστήμη ἀντοκατανοεῖται ώς ιστορικά προσανατολισμένη ἐπιστήμη, ή δποία θέτει τό ζήτημα τῆς πραγματοποίησης τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἀνθρώπου σέ σχέση μέ τό ζήτημα τῆς ιστορικής ἀνάπτυξης, τῶν κοινωνικῶν δρων ἀναπαραγωγῆς τῆς συνολικής κοινωνίας καί τῆς ἔξελιξης τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας — δρων πού στήν ἀστική κοινωνία ἔχουν ἀντονομηθεῖ ἀπό τά δρῶντα ύποκειμενα. Στά τέλη τῆς 10ετίας τοῦ 1850 δ προβληματισμός αὐτός δηγεῖ τόν Μάρκς σέ μία θεωρία τῆς ἀστικής κοινωνίας, ώς κοινωνίας καπιταλιστικής παραγωγῆς καί διανομῆς καί ώς ίδιαιτερο τύπο καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας στήν βάση τῆς ἀνταλλαγῆς ἐμπορευμάτων (συμπεριλαμβανομένης καί τῆς ἐργατικής δύναμης) στήν ἀγορά (θεωρία τῆς ἀξίας). Στή θεωρία αὐτή ή ἀντίληψη περί τού τί είναι δρθολογιστικό συνδέεται μέ τήν ιστορικότητα τῆς ἔξελιξης τῆς κοινωνίας καί διαφοροποιεῖται. Αντικείμενο τῆς ἐπιστημονικῆς ἀνάλυσης δέν είναι συνειδητές ἀνθρώπινες κοινωνικές σχέσεις, ἀλλά σχέσεις πού διαμορφώνονται χωρίς ἔνα συνειδητό ύποκειμενο νά τίς προκαλεῖ (ἀναρχία τῆς παραγωγῆς) πού ύπακούουν ώστόσο σέ δρισμένες κανονικότητες. Ή ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων δηγεῖ σέ συνθήκες κρίσης πού δέν είναι δυνατόν, δπως πίστεψε δ ἐγελιανός ίδεαλισμός, νά ἀντιμετωπισθοῦν ἐπιτυχῶς πάντοτε ἀπό τό Κράτος, ούτε, δπως πίστεψε δ φιλελευθερισμός, διορθώνονται αὐτόματα, ώστε νά ἐπιτυγχάνεται κοινωνική ἀρμονία καί πλήρης ἀπασχόληση τῶν κοινωνικῶν πόρων.

‘Η ύλιστική ἐπιστήμη ἔξετάζει τόν τύπο αὐτό ἀνορθολογικῆς ἀνάπτυξης ώς τύπο ἔνταξης τῆς τεχνικῆς (προϊόντων τεχνικού δρθολογισμοῦ) σέ κοινωνικές σχέσεις μέσω τοῦ δρθολογισμοῦ πού διέπει τήν συμπεριφορά τῶν ἀτόμων πού συναγωνίζονται στήν ἀγορά. Στήν ἀγορά δ ιστορικά ίδιαιτερος τύπος δρθολογικῆς συμπεριφορᾶς (ιστορικά ίδιαιτερος γιά τήν ἀστική κοινωνία) συνεπάγεται εἰσαγωγή νέας τεχνολογίας πού θά μειώσει τά ἐπιχειρηματικά ἔξοδα καί θά αὐξήσει τό κέρδος. Μέσω τῆς γενίκευσης αὐτῆς τῆς συμπεριφορᾶς ἀπό τούς συναγωνιζόμενους ή συνολική τεχνολογική βάση τῆς κοινωνίας ἀναπτύσσεται καί αὐξάνει ή παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας (δχι ώς δρθολογικό, ήθελημένο διορθώνονται αὐτόματα, ώστε νά ἐπιτυγχάνεται κοινωνική ἀρμονία καί πλήρης ἀπασχόληση τῶν κοινωνικῶν πόρων).

κῶν). Η διαμορφωμένη τεχνολογική βάση τῆς κοινωνίας καί δ' ἀντίστοιχός της καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας δημιουργοῦν τό πλέγμα ἐκείνο τῶν «συνθηκῶν» ἀνταγωνισμοῦ πού τελικά θά καθορίσουν τίς ἀτομικές δρθολογικές ἐπιλογές καί τὴν τύχη πού θά ἔχουν.

Η συνείδηση τῆς ἀλληλεπενέργειας, ἀτομικοῦ δρθολογισμοῦ καί ἀνορθολογισμοῦ κατά τὴ διαμόρφωση κοινωνικῶν συνθηκῶν δράσης γιά τὸ κάθε ἀτομο εἰναι πρῶτα συνείδηση τῆς ἐπιστήμης, ἀλλά πρόκειται βαθιαῖα, δπως πιστεύει δ Μάρξ, νά γίνει κτῆμα τοῦ διαμορφωμένου προλεταριάτου. Τό προλεταριάτο συνείδητά θά ἀντιμετωπίσει τά προβλήματα δρθολογικῆς ρύθμισης τῶν μεγεθῶν τῆς συνολικῆς κοινωνίας ὡς προβλήματα ὑπέρβασης τῆς τορινῆς ἀστικῆς κοινωνίας πού διέπεται ἀπό κρίσεις καί ἀτομικό ἐγωϊσμό καί θά κατευθύνει τὴν ἐπαναστατική του δράση πρός μία κοινωνία «ἰδιο-κτησίας ἀπό κοινοῦ» τῆς φύσης καί τῶν μέσων πού παράγει ή κοινωνική ἐργασία. Ή διαιτερότητα τοῦ ἀνθρώπου θά μπορέσει ἔτσι νά ταυτιστεῖ μέ τὴν κοινωνικότητα.

Η μαρξική αὐτή ἀνάλυση περιέχει μία ἰδιαίτερη κριτική στὸν ἀτομικὸ δρθολογισμό: Δέχεται διτὶ δρθολογισμός αὐτός, δ δποίος συνίσταται ἀπό τὴν πλευρά τοῦ κάθε μεμονωμένου ἀτόμου (πού ἐμφανίζεται ὡς ἐλεύθερο καί ἵσο στὴν ἀγορά) σὲ στρατηγικὲς βελτίωσης τῶν δρῶν δράσης καί μεγιστοποίησης τοῦ ἀποτελέσματός της (μέ εξορθολογισμένο συνδυασμό τῶν συντελεστῶν δράσης του) δόηγει στὸ κοινωνικό ἐπίπεδο σὲ ἀνορθολογισμό. Συνέπεια τῆς κριτικῆς αὐτῆς εἶναι ή κριτική τῆς ἀστικῆς ἀντίληψης περὶ «προσώπου» ὡς ἰδεολογίας: ἐνῶ τό «πρόσωπο» ἀποτέλεσε τὸν μορφή προβολῆς τῶν «δικαιάνων» τῶν ἀνερχομένων ἀστικῶν τάξεων ἀπέναντι στὴν παραδοσιακή κοινωνία, στὴν ἐγκαθιδρυμένη ἀστική κοινωνία τοῦ πρόσωπο ἀποδεικνύεται ὡς «χαρακτηρολογική μάσκα», ὡς τύπος νομικῶν μορφῶν πού ἔγγυῶνται τὸν ταξικό χαρακτήρα τῆς κοινωνίας μέ τό νά ἀποτελοῦν νομικοπολιτικές προϋποθέσεις τῆς ἀνταλλαγῆς, καί ἰδιαίτερα τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς ἐργατικῆς δύναμης. Μέ τὸν τρόπο αὐτό σχετικοποιεῖται τὸ ἀστικό νομικοπολιτικό πλαίσιο καί παρουσιάζεται ὡς ἀπλή ἐπικάλυψη τῆς ἐκμεταλλευτικῆς διαδικασίας. Τό ἀξιολογικό του περιεχόμενο ὠστόσο μπορεῖ ἵσων νά ἐνεργοποιηθεῖ, ὡς ἰδεῶδες τῆς ἐλευθερίας καί τῆς ἀξιοπρέπειας σὲ διαμορφούμενες ἀστικές κοινωνίες ὅπου ἐπιβιῶνται στοιχεῖα προαστικῆς αὐθαίρεσίας ή σὲ δρμες ἀστικές κοινωνίες πού ὑποχρεώνονται ἀπό τὴν ἴδια τὴν κοινωνικο-οικονομική τους δυναμική νά ἔρθουν σὲ ἀντίθεση μέ τίς ἴδιες τους τίς ἀρχές.

Σέ κάθε περίπτωση ἡ αἰσιοδοξία τοῦ ἰδεαλισμοῦ πού ταύτισε τὴν ἴδεα τοῦ ἀφηρημένου νομικοῦ πλαισίου καί τοῦ προσώπου μέ τὸν δρθό λόγο τίθεται ὑπό ἀμφισβήτηση καθώς οἱ διαμορφούμενες προλεταριακές τάξεις διατυπώνουν τὸν δικό τους «Λόγο» καί ἀπαιτοῦν συνειδητή συμμετοχή στὴ διαδικασία τῆς παραγωγῆς ὡς ὅρο γιά τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἰδιαιτερότητας καί τῆς προσωπικότητας τῶν ἀτόμων.

Η ἀνάλυση τοῦ Μάρξ δόηγειται ἔτσι σὲ μία ἰδιαίτερη σύνδεση ἀξιολογικῶν κριτηρίων καί κοινωνικῶν διαδικασιῶν καί σέ μία ἱστορικά προσανατολισμένη ἐπιχειρηματολογία πού ὑπερασπίζεται τὴ σύνδεση αὐτῆς. Κατανοεῖ τὸν ἀτομικὸ δρθολογισμό καί τὴν νομικοπολιτική του κατοχύρωση τῆς ἐλευθερίας καί τῆς προσωπικότητας ὡς ἐκφραση τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας στὴν ἀστική κοινωνία (ἱστορικά «ἀναγκαία» μορφή τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας). Ἀντιπαρατίθεται σ' αὐτήν τὴν ἔννοια τοῦ κοινωνικοῦ δρθολογισμοῦ ἀφ'

ένός ὡς πραγματικό αἴτημα καί ὡς ἀντίδραση στὴν ἀναρχία τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς, ἡ δποία γενετικά διαμορφώνεται ὡς συνείδηση τῆς τάξης τῆς ἐργασίας μέσα ἀπό τίς ἀντιθέσεις πού συνεπάγεται δ τύπος αὐτός παραγωγῆς ἀφ' ἐτέρου ὡς αἴτημα μιᾶς ἐπιστήμης πού διαβλέπει ἡδη στὴν καπιταλιστική ἀναρχία τὸ στοιχεῖο τῆς κοινωνικότητας καί ἐρμηνεύει τὸ παραγωγικό ἀποτέλεσμα ὡς προϊόν τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας (ἔστω κι ἄν οἱ ἐργαζόμενοι δέν τὸ κατανοοῦν «ἄκομα» ὡς τέτοιο). Υπάρχει δηλ. σύνδεση τοῦ «δρίζοντα» τῆς ἐπιστήμης, τῶν ἀντικειμενικῶν προβλημάτων τῆς κοινωνίας καί τῆς διαμορφωμένης συνείδησης τῶν δρῶν πού τείνει νά διαμορφώσει συναίνεση ὡς πρός αὐτό πού ἡ ἐπιστήμη ἡδη διέγνωσε, καί κοινές κατευθύνσεις δράσης. Τό λανθάνον ἐπιστημολογικό ἐπιχείρημα τοῦ Μάρξ εἶναι διτὶ μεθοδολογικά ή κριτική τοῦ ἀτομικοῦ δρθολογισμοῦ (ἔστω κι ἄν ἀνάγεται σὲ ἕνα φορέα πού δέν ἔχει «ἄκομα» διαμορφωθεῖ ὡς συνειδητικές φορέας καί μάλιστα παρεμποδίζεται διαρκῶς νά διαμορφωθεῖ ἀπό τοὺς δρῶντες ἰδεολογικούς μηχανισμούς τῆς ἀστικῆς κοινωνίας) δέν είναι ἀπλῶς μία ἀπόφαση τοῦ ἐπιστήμονα. Επικαλεῖται μιά προνομιακή νομιμοποίηση τῆς κριτικῆς μέ τό ἐπιχείρημα διτὶ αὐτή ἔχει ὡς ἀφετηρία κοινωνικές σχέσεις σὲ ἐπίπεδο μεγεθῶν συνολικῆς κοινωνίας τίς ὀποῖες ἀναλύει κάνοντας μεθοδολογικά ἐλλεγμένες ἀφαιρέσεις («ἀφαιρώντας» τίς σκοπιές μεμονωμένων δρῶντων γιά νά τίς ἐπανεισάγει ὡς ἀποτέλεσμα καί μορφή κοινωνικῶν διαδικασιῶν)· κατασκευάζοντας κατηγορίες ἀνάλυσης ὡς ἐκφραση κοινωνικῶν σχέσεων πού μένουν καλυμένες, δσο ἡ ἐπιστήμη ἐπιχειρεῖ νά συλλάβει τὴν κοινωνία «προσθέτοντας» στάσεις καί συμπεριφορές μεμονωμένων δρῶντων. Ταυτόχρονα ἡ πρακτική προοπτική ἐνός σοσιαλιστικοῦ δρθολογισμοῦ ἐπιτρέπει τὴν κριτική τοποθέτηση ἀπέναντι στίς ἀλλοτριωτικές μορφές ἰδιαιτερότητας (ἐγωϊσμοῦ) πού ἐπικρατοῦν στὴν ἀστική κοινωνία ἀφήνοντας νά διαφανεῖ μέσα ἀπό τὴν πράξη ἡ προοπτική τῆς μή ἀλλοτριωμένης ἰδιαιτερότητας.

INTIPA ΓΚΑΝΤΙ
Η δική μου
αλήδεια

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ "αλεβιζόπουλος"
ΦΕΙΔΙΟΥ 14-16 ΑΘΗΝΑ Τηλ. 36.00.059.